

ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ.

Ἐν τῇ ἐπιστῇ δὲ καθωρίσθη εἰσέτι σαφῶς ἡ παραγωγὴ καὶ ἡ ἀκριβὴς σημασία τῶν λέξεων «Ἑλλάς» καὶ «Ἑλλῆνες». Οὐχ ἥττον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑπὸ τῶν φιλολογούντων γίνεται ἀπόπειρα πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος τούτου, δύναται δὲ τις εἰκότως νὰ ἐλπίσῃ ποτὲ τὴν ἑξακριβώσιν αὐτοῦ. Τοιαύτη τις σημαντικώτατη ἀπόπειρα, πολλῆς προσοχῆς ἀξία, τυγχάνει καὶ ἡ παρούσα μελέτη τοῦ κ. Α. Ἐνμάν, οὗτινος τὰς γνώμας¹ μετὰ τῆς δυνατῆς ἀκριβοῦς μεταδιδόμεν ἑλληνιστί, ἕνεκα τοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπερ αὐταὶ παρουσιάζουσι διὰ πάντας τοὺς φίλους τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος καὶ ἰδίᾳ δι' ἡμᾶς τοὺς Ἑλλήνας.

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις μνημείοις τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου, ἐν τῇ Ἰλιάδι καὶ Ὀδυσσεΐᾳ, ἡ λέξις «Ἑλλῆνες» δὲν ἀπαντᾷ ὑφ' ἣν σημανσίαν μεταγενεστέρως, ὑπὸ τὴν σημασίαν δηλονότι τοῦ ὑπονοεῖν ὁλόκληρον λαὸν ὑπὸ τὴν λέξιν ταύτην, τὸν ὅλον Ἑλληνικὸν λαόν. Παρὰ τῷ Ὀμήρῳ ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ὀνόματα παραπλησίας εὐρείας σημασίας. Τὸ ὅλον τῶν στρατῶν, οἵτινες ἐστράτευσαν πρὸς κατὰκτησιν τῆς Τροίας, καλοῦνται Ἀργεῖοι ἢ Δαναοί, ἢ καὶ συνεχέστερον Ἀχαιοί. Οὐχ ἥττον δὲν δύναται τις ἐλλόγως νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἐν τῶν ὀνομάτων τούτων εἶχε τιμολογίαν περιεκτικὴν σημασίαν, οἷαν μετέπειτα ἔσχε τὸ ὄνομα Ἑλλῆνες. Ἐν τῇ ἀφηγησῇ τῆς Ἰλιάδος τοὺς στρατοὺς τῶν Ἀχαιῶν δὲν ἀποτελοῦσιν ἐξαιρετικῶς πάντα τὰ Ἑλληνικὰ φύλα. Ἐν τῷ κυκλικῷ ὅμως ἔπει ἡ τιμὴ τῆς στρατείας ἐπιγράφεται εἰς πάντας τοὺς ἐπιγόνους Ἑλλήνας καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ οὕτω καλουμένῳ «καταλόγῳ τῶν νεῶν» τῆς Ἰλιάδος, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἰσως τοῦ κυκλικοῦ «μικροῦ» ἔπους συντιθέντι, ὁ κύκλος τῶν συμμετασχόντων τῆς στρατείας, ἵτοι τῶν Ἀχαιῶν, Ἀργείων καὶ Δαναῶν, ἐξαπλοῦται ἐφ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

Οἰαδὴποτε γνώμης καὶ ἂν ἐχώμεθα περὶ τῆς προσλεύσεως τῆς νῦν Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας, ἀμφότεραι αὐταὶ παρίστανται ἡμῖν ὡς ἑτέρα ἐκδοσις ἀρχαιοτέρων ἀφηγησέων.

Ὁ συγγραφεὺς ἐδανείσθη παρὰ τῶν προκατόχων του τὰς τρεῖς ὀνομασίας τῶν συμμετασχόντων ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ.

Ἡ ἀρχικὴ σημασία τῶν ὀρων, ἕνεκα τοῦ χρόνου πιθανῶς καταστὰς ἀσαφεστέρα, παρηρμηνευθῇ. Πλὴν τούτου, τὸ γεγονός ὅτι οἱ πρὸ τῆς Τροίας ἐστρατοπεδευμένοι Ἑλλῆνες καλοῦνται διὰ τριῶν διαφόρων ὀνομάτων δύναται πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀποδείξις τοῦ μὴ ὑφ' ἑνὸς συγγραφῆως καθορισμοῦ τοῦ ὀνόματος τούτου. Ἐνταῦθα δὲν ἀναλαμβάνομεν νὰ λύσωμεν τὸ ζήτημα: τί ὑπονοεῖται ὑπὸ τὰς λέξεις, Ἀχαιοί, Ἀργεῖοι καὶ Δαναοί, ἱκανὸν μόνον νὰ εἰπωμεν ὅτι εἶνε ἀδόκιμον ὅλως νὰ υποθέσωμεν ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ὀμήρου ὑπῆρχεν ἑτέρα τις γενικὴ ὀνομασία πάντων τῶν Ἑλλήνων, προσηγνείδα τῆς ὀνομασίας Ἑλλῆνες. Πιθανώ-

τερον ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις οὐδεμία γενικὴ ὀνομασία ὑπῆρχε πάντων τῶν Ἑλλήνων.

Τοῦτ' αὐτὸ συνέβη καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς εὐρωπαῖ-κοὺς λαοὺς, οἵτινες μέχρις ὀρισμένου χρόνου οὐδὲν ἴδιον γενικὸν ἐθνικὸν ὄνομα ἔφερον. Ἀναμφίδολον γεγονός τυγχάνει, ὅτι κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Ὀμηρον χρόνους ἀποκαθίσταται μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸ ὄνομα Ἑλλῆνες, πρὸ τοῦ ὁποίου ὅμως ὑπῆρχεν ἐν χρῆσει τὸ: Πανέλλῆνες.

Ἡ ἐκφρασίς αὕτη κατὰ πρῶτον ἀπαντᾷ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν νεῶν, ἐνθα ἀπλῶς Ἑλλῆνες καλοῦνται οἱ κάτοικοι ζωρίδος τινος τῆς Θεσσαλίας. Τὴν «καλλιγύναικα» Ἑλλάδα ὁ Ὀμηρος ἀναφέρει ὡς ὑπαγομένην εἰς τὰς κτήσεις τοῦ Πηλεΐως καὶ Ἀχιλλέως.¹ Εἶτα οἱ Πανέλλῆνες ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Ἡσίοδου καὶ τοῦ Ἀρχιλόχου, τοῦ ἀρχαιοτέρου τῶν Ἰωνῶν λυρικῶν.

Μετὰ παρέλευσιν δύο αἰώνων ἐν τῇ περὶ φιλολογίᾳ ἀναφανείσῃ περὶ τὸ τέλος τοῦ ΣΤ' αἰῶνος, ἐν τῇ Ἰωνίᾳ τὴν ἐκφρασιν «Πανέλλῆνες», ἀντικαθίστησιν ἡδὴ ἡ ἐκφρασίς «Ἑλλῆνες», τελείως ἀποκατασταθεῖσα. Ἐντεῦθεν ἐπιτρέπεται τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ὄνομα «Ἑλλῆνες» ἐπὶ πολὺ, τοῦλάχιστον ἐπὶ τινὰς αἰώνας, μετεχειρίζοντο ὑπὸ δύο σημασίας. Ἐσήμερινα ταῦτοχρόνως καὶ ὀρισμένον τμήμα ἢ τμήματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐν διακρίσει ἀπὸ τῶν λοιπῶν τμημάτων καὶ ἐν εὐρυτέρᾳ σημασίᾳ ἐδήλου ὁλόκληρον τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἐν διακρίσει αὐτοῦ ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν. Ἐν τῇ τελευταίᾳ σημασίᾳ ἀκριβέστερον ἐποιοῦντο χρῆσιν τοῦ: Πανέλλῆνες.

Οὕτω δὲ «Ἑλλῆνες» κατ' ἀρχὰς ἐκαλοῦντο οἱ Ἑλλῆνες κατὰ μέρος, μεταγενεστέρως δὲ συνεβίβη ἰδιαιτέρων γεωγραφικῶν καὶ ἱστορικῶν ὄρων σὺν τῷ χρόνῳ ἐκλήθησαν οὕτω πάντες οἱ «Ἑλλῆνες».

Γενικῶς, τῆς γνώμης ταύτης ἔχονται πάντες οἱ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀσχοληθέντες ἐπιστήμονες. Ὑπολείπεται νὰ εὐρεθῇ ὁ τόπος, νὰ διευκρινισθῶσιν οἱ ὅροι τῆς γενικεύσεως τῆς ὀνομασίας ταύτης, ὅπερ καὶ ἔσται ἀντικείμενον τῆς μελέτης ταύτης.

Ἦδη ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν τῆς θεσσαλικῆς

- 1) B. 681. Νῦν αὖ τοὺς, ὅσσοι τὸ Πελασγικὸν Ἀργὸς ἔναιον οἷ τ' Ἀλόν οἷ τ' Ἀλόπην οἷ τε Τρηχλὶν ἐνέμοντο οἷ τ' εἶχον Φθίην ἡδ' Ἑλλάδα καλλιγύναικα, Μυρμιδόνες δὲ καλέοντο καὶ Ἑλλήνες καὶ Ἀχαιοὶ τῶν αὖ πεντήκοντα νεῶν ἦν ἄρχος Ἀχιλλεύς.
- I. 393. Ἦν γὰρ δὴ με σώσει θεοὶ καὶ οἶκαδ' ἴκωμαι. Πηλεὺς θὴν μοι ἔπειτα γυναῖκα καμίσσεται αὐτὸς, πολλὰ Ἀχαιῖδες εἰσὶ ἄν' Ἑλλάδα τε Φθίην τε κοῦραι ἀριστήων οἷ τε πολέερα βύονται: τάων ἦν κ' ἐθέλωμι, φίλην ποιήσαι ἄκαιτιν.
- A. 494. Εἰπέ δέ μοι Πηλῆτος ἀμύμονος εἴτι πέπυσσαι ἦ ἔτ' ἔχει τιμὴν πόλεσιν μετὰ Μυρμιδόνεσσιν ἦ μιν ἀτιμᾶζουσιν ἄν' Ἑλλάδα τε Φθίην τε.
- I. 447. Οἶον ὅτε πρῶτον λίπον Ἑλλάδα καλλιγύναικα, φεύγων νεῖκεα πατρός Ἀμύντορος Ὀρμενίδου.
- I. 478. Φεύγον ἔπειτ' ἀπάνευθε δι' Ἑλλάδος ἐρυγόριοι Φθίην δ' ἐξικόμην εἰς βόλακα, μητέρα μῆλων ἐς Πηλῆα ἀναχθ' ὃ δέ με πρόφρων ὑπέδεκτο.
- II. 595. Καλκίωνος φίλον υἱόν, ἐς Ἑλλάδι οἰκία νείων ὄλω τε πλῦτ' τε μετέτρεπε Μυρμιδόνεσσιν.

Περὶ τῶν Πανέλλήνων ἴδε B. 530 καὶ Στράβων. VIII 370.

1) Περιοδικὸν τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας. Ἐν Πετροπόλει. Νοέμβριος 1833. Τμήμα κλασικῆς Φιλολογίας.

Ἑλλάδος. Ἐν τῇ Ἰλιάδι πλὴν ταύτης γίνεται μνεῖα καὶ περὶ τῶν Ἑλλῶν ἢ Σελλῶν, κατοίκων τῆς Δωδώνης μεταγενεστέρως κληθείσης Ἑλλά ἢ Ἑλλοπίν. Τὴν ὀνομασίαν Ἑλλοπίν ἔφερον ἢ πᾶσαι αἱ νῆσοι τῆς Εὐβοίας, ἢ ὀρισμένον τμήμα· Ἑλλοπίν μοῖρα, παρὰ τὴν πόλιν Ἰστιαίαν ἢ Ὠρεόν, προσέτι δὲ καὶ τόπος τις τῶν Θεσσαλικῶν Δολόπων. Τὸ Ἑλλόπιον ἦν πόλις τῆς Αἰτωλίας.¹ Προσθέσωμεν ἔτι· ἡ Μεγάλη Ἑλλάς, Ἑλλανοδικαί, καὶ τὴν σκοτεινὴν ὀνομασίαν τοῦ Ἡροδότου (I, 56) περὶ τῆς ταυτότητος τῶν Ἑλλήνων καὶ Δωριέων.

4) Περὶ τῶν Σελλῶν· II. 233 :

*Ζεῦ ἄνα, Δωδωναῖε, Πελασγικέ, τηλόθι νάϊον
Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου, ἅμρ' δὲ Σελλοί
σοὶ νάϊουσ' ὑπορῆται ἀνυπόποδες χαμαιεῦναι*

Σχολ. Στραβων. VII. 328· ὁύτερον δὲ χρὴ λέγειν Ἑλλούς, ὡς Πίνδαρος ἢ Σελλούς ὡς ὑπονοεῖται παρ' Ὀμήρῳ κεῖσθαι ἢ γραφῇ ἀμφίβολος οὐσα οὐκ ἐξ δι' ἴσχυρός ἐστι. Φιλόχορος δὲ φησι καὶ τὸν περὶ Δωδώνην τόπον, ὥσπερ τὴν Εὐβοίαν, Ἑλλοπίν κληθῆναι καὶ γὰρ Ἡσίοδον οὕτω λέγειν, «Ἔστι τις Ἑλλοπία, πλήρης ἡδ' εὐλείμων, ἐνθα δὲ Δωδώνη τις ἐσχατιῇ πεπόλισται», οἶονται δὲ φησιν ὁ Ἀπολλοδόωρος, ἀπὸ τῶν Ἑλλῶν τῶν περὶ τὸ ἱερόν, οὕτω καλεῖσθαι· τὸν μὲν τοι-ποιητὴν οὐκ οὕτω λέγειν Ἑλλούς· ἀλλὰ Σελλούς ὑπολαμβάνει τοὺς περὶ τὸ ἱερόν». Ἐτέρω ὀνομασία τῆς Δωδώνης παρὰ τοῦ Ἡσίου· Ἑλλά = Διὸς ἱερόν ἐν Δωδώνῃ. Οἱ Δωδωναῖοι Ἑλλοὶ ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους (Μετεωρ. 1, 14) συγχωνεύονται μετὰ τῆς ἀρχαιοτάτης Ἑλλάδος «ὁ καλούμενος ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμῶς περὶ τὸν Ἑλληνικὸν ἐγένετο μάλιστα τόπον, καὶ τοῦτον περὶ τὴν Ἑλλάδα τὴν ἀρχαίαν αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ περὶ Δωδώνην καὶ τὸν Ἀγελῶν»· οὗτος γὰρ πολλαχούτ' τὸ βεῦμα μεταβέβηκεν· ἔχουν γὰρ οἱ Σελλοὶ ἐνταῦθα καὶ οἱ καλούμενοι τότε μὲν Γραικοὶ νῦν δὲ Ἕλληνες· «σχολ. Φ. 194 ἡ ἀρχαιοτάτη Ἑλλάς περὶ Δωδώνην καὶ Σελλούς ἔκειτο». Ἡσύχιος — Ἑλλοί, Ἕλληνες οἱ ἐν Δωδώνῃ καὶ οἱ ἱερεῖς. Περὶ τῆς Ἑλλοπίας ἴδ. Ἡρόδ. VIII. 23. Στραβ. VII. 328 καὶ X. 445.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΣ.

ΠΟΙΚΙΛΗ ΔΙΑΛΕΞΙΣ.

Τὰ δημόσια ἀκροάματα, ὅσα δύνανται τῷ ἀκροαμένῳ καινόν τι καὶ αὐτῷ τέως ἄγνωστον νὰ προσκομίσωσιν, εἰς πολλὰ ὡς ἀλλαχούτ' τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν ὑπάρχουσιν, οὐδὲ τυγχάνουσιν ἀτυχῶς οἷας ἀλλαχούτ' προσοχῆς. Ἄλλοτε πλείονα ἦσαν καὶ ἐν πολλοῖς μέρεσι, νῦν, τοῦ κόρου ἐπελθόντος καὶ τῶν κακῶς ἐννοουμένων πρακτικῶν ἰδεῶν καὶ τοῦ ὕψους διαδιδόμενων, ταῦτα περιορίσθησαν, ἀπαντᾷ δὲ τις αὐτὰ οὐχὶ ὡς πρότερον ἐν Σταυροδρομίῳ, Φαναρίῳ, Βαμναθίῳ, Μεγάλῳ Ρεύματι, Μακροχωρίῳ, Κοντοσκαλίῳ, Διπλοκιονίῳ κτλ., ἀλλὰ μόνον ἐν τοῖς δυσὶ πρώτοις, ἤτοι τῷ Σταυροδρομίῳ καὶ τῷ Φαναρίῳ, ἐν τούτῳ μὲν ἐν τῇ Λέσχῃ Μνημοσύνῃ, ἀναβιούσῃ καὶ ἀρχαίων ἀναμνησκομένῃ ἡμερῶν, ἐν ἐκείνῳ δὲ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ, τῷ μόνῳ ἰδρύματι ἐν τῇ βασιλίδι τῆς τῶν πόλεων, ὑπερ ἐξ οὗ κατέστησε τὰς διαλέξεις αὐτοῦ ἄνευ διακοπῆς ἐτήρησεν αὐτὰς καὶ μόνον τὴν πνευματικὴν κίνησιν παρ' ἡμῶν

Ἡ μεγάλη πλῆθος τόπων, εἰς οὓς ἐπιγράφεται τῆς «Ἑλλάδος» τὸ ὄνομα, δεόν νὰ χρησιμεύσῃ ἡμῖν ὡς σπαιδαία προφύλαξις ἀπὸ μονομεροῦς ὀρίσμου. Πολλὴ πιθανὴ ἢ ἐξάπλωσις τοῦ ὀνόματος τούτου ἐξ οὐδενὸς προῆλθεν τῶν τόπων τούτων τῆς Ἑλλάδος ὅλης, οὐδὲ ἐκ τῆς κατ' ἐξοχὴν καλουμένης «Ἑλλάδος», περὶ ἧς οὐδὲν ἀναφέρεται ἐν ταῖς περιδωθείσι μέχρις ἡμῶν φιλολογικαῖς παραδόσεσιν. Οἱ ἀρχαῖοι ἱστορικοὶ, παρ' οἷς ὁ Ὀμήρος εἶχεν ἀπόλυτον κύρος ὡς πηγὴ ἱστορικῶν εἰδήσεων, ἄνευ πολλῆς περισκέψεως τὴν γενικὴν ὀνομασίαν τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῆς μικρᾶς ὠριδὸς τῆς Θεσσαλίας, ὡς ἰδίᾳ μνημονευομένης ἐν τῇ Ἰλιάδι, παραδέχονται προσελθούσαν. Τινὲς μάλιστα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ἰλιάδος καὶ τῶν μνημονευθέντων Σελλῶν ἢ Ἑλλῶν προϋπέθεσαν ὅτι ἡ ἀρχαιτέρα Ἑλλάς ἦν ἡ Δωδώνη.

Περὶ τῆς προελεύσεως τῶν ὀνομάτων λαῶν, ἐθνῶν, πόλεων κτλ. παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπικρατεῖ ἡ ἀφελὴς θεωρία ὅτι ἕκαστον τοιοῦτον ὄνομα προῆλθεν ἐξ ἐπωνύμου προσώπου τινός. Ἄνευ πολλοῦ κόπου οἱ ἐπιστήμονες, μαντεύοντες μόνον, καθώρισαν τὴν ἱστορικὴν αἰτίαν τῆς ἐπαναλήψεως ὁμοίων ὀνομάτων. Συνεχέστερον κατέφυγον εἰς τὴν προϋπὸθεσιν προϊστορικῶν μετοικεσιῶν, καθ' ἃς οἱ μετοικήσαντες ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν τὰ ὀνόματα τῆς χώρας, ἢν πρότερον κατέκουν καὶ ἐδίδον αὐτὰ εἰς τὰς ὑπ' αὐτῶν κατακτηθείσας χώρας. Οὕτως· ἐν τῇ Δωδώνῃ κατέκισαν ἄνθρωποι τινες Ἑλλοὶ καλούμενοι ἀπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἑλλῶν, οἱ Ἑλλοὶ μετόκησαν εἴτα εἰς Θεσσαλίαν ἢ καὶ ἀλλαχούτ' διατηροῦντες τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἢ «εἰς τὸν Δευκαλίωνα μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐγεννήθη υἱός, Ἑλλῶν καλούμενος, ὅστις ὤκισε τὴν Θεσσαλίαν· ἐκ τούτου οὗ τῆς χώρας ἐκείνῃ ἐκλήθη Ἑλλάς, καὶ αὐτὸς ἐβασίλευσεν ἐπὶ Ἑλλήνων. Οἱ υἱοὶ δ' αὐτοῦ Ἴων, Δῶρος, καὶ Ἀχαιοὶ μετό-

ἐκλήθησαν καὶ ἐκτρέφον, μόνον τὸν λύγρον αὐτῆς κατὸν ἀγῶσι πολλοὺς ἀληθῶς, καλυπτομένοις τῇ ἀγωνομοσύνῃ τῶν ἐπιπολεῶν καὶ μὴ πέραν τῆς ρινὸς αὐτῶν ὁρώντων. Ὁ οὐρανογράφος, ὁ μέγας πατὴρ Βασίλειος, ἐκεῖνος οὗ τὴν μνήμην πρὸ δεκαπενθήμερου ἐρωτάσαμεν λέγει πού περὶ τῶν ἀκροαμάτων τὸν λόγον ποιούμενος, ὅτι καὶ μακρὰν τις πρόκειται νὰ διανύσῃ ὁδὸν ὅπως ἀκροάσῃται ὠφελίμου τιнос πρέπει νὰ σπεύσῃ. Ὁ θεοφόρος οὗτος μέγας τῆς Ἐκκλησίας φωστὴρ τῆς τρισηλίου θεότητος ἀπεδείκνυσεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος, καθὰ καὶ ὁ Χριστὸς εἶπεν, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνον ζήσεται, ἀλλ' ἐν πνεύματι. Δὲν ἀνῆκεν οὗτος ὡς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἀγωνισάμενοι τῇ τάξει ἐκείνῃ τῶν ἡμετέρων ἱεροκηρύκων, οἵτινες, καλούμενοι νὰ διαφωτίσωσι τὸν λαόν, ἐπιδιώκουσιν οὐχὶ τὴν ὠφέλειαν αὐτοῦ, ἀλλὰ τὴν ἐπιδείξιν σοφίας, σοφίας ἀμφιβολοῦ καὶ ἐντεῖθεν κατατρέχουσι τὸν χρόνον τῆς ἡμιλίας, τῆς πολλῆς δυσχεστεύου τοῖς ὡσὶν, ἐνεκα κακῆς καὶ πλημμελοῦς ἀπαρχείας, εἰς τὴν ἀνάπτουζιν ὑψηλῶν δογματικῶν τῆς Ἐκκλησίας θεωριῶν, ἃς οὐδ' αὐτοὶ πολλὰκις ἀντελήφθησαν. Τούτου ἐνεκα ἢ πρὸς τὸ κήρυγμα ἀδιαφορία, τούτου ἐνεκα οὐδεμίαν ἐξ αὐτοῦ ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ λαοῦ.

Ἄλλ' ὁ λόγος ἐνταῦθα οὐχὶ περὶ τοῦ κηρύγματος, περὶ οὗ πολλὰ ἐπίσης δύναται τις εἰπεῖν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἄλλων ἀκροαμάτων, περὶ τῶν συνήθως διαλέξεων λεγομένων, τῶν ἐν Εὐρώπῃ

κινδυνεύει εἰς ἄλλους τόπους καὶ διέδωκαν ἐκεί τὸ ἴδιον ὄνομα καὶ τὸ κοινὸν ἄμα, τοῦ πατρὸς Ἑλλήνων».

Τοιαύτη ἱστορικὴ θεωρία ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, οἱ δὲ σύγχρονοι δὲν ἀνέλαβον εἰδέει νὰ ἐρευνησῶσι, πῶς ἦτο δυνατόν ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι τοῦ Ἡσιόδου, οἱ ἐλάχιστοι Θεσσαλοὶ Ἑλλήνες νὰ ἐξαπλωθῶσι καθ' ὅλον τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον, καὶ τὸ ἐτι σπουδαιότερον, τίνες ἱστορικοὶ λόγοι ἠνάγκασαν τοὺς λαοὺς τῆς Ἑλλάδος νὰ δεχθῶσι τὸ ὄνομα ἐνὸς μόνου ἐξ αὐτῶν.

Οὐχ ἦν τινος τὰ παραδείγματα τῆς ἐπιβολῆς ὑπὸ τινος λαοῦ εἰς ἕτερον τοῦ ἑαυτοῦ ὀνόματος δὲν εἶνε σπάνια, ὑπάγονται δὲ εἰς δύο κατηγορίας, ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, σπουδαιότατος ὅρος τῆς ἐπιβολῆς ἢ παραδοχῆς ξένου ὀνόματος ἀναφαίνεται ἡ πολιτικὴ ἐπικράτης. Οὕτως οἱ κάτοικοι ὀλοκλήρου κόσμου, ἐθεώρων τιμὴν νὰ φέρωσι τὸ ὄνομα τοῦ πολίτου Ῥωμαίου· οἱ Ῥωμαῖοι γὰρ ἐδέχθησαν τὸ ὄνομα τῶν ὑπερσχύσαντων Γάλλων· οἱ Προῶσοι δυνάμει κατακτίσεως ἢ ἐνδόσεως συνήνουν τὸ ὄνομα αὐτῶν μετὰ τοῦ ὀνόματος τῶν διαφορωτάτων γερμανικῶν φυλῶν. Ἐν τῇ ἐτέρᾳ περιπτώσει ἡ ἐπιβολή, ἢ παραδοχὴ ξένου ὀνόματος προέρχεται ἐκ ξένου λαοῦ. Ὁ τελευταῖος μεταφέρει τὸ ὄνομα φυλῆς μεθ' ἧς κατ' ἀρχὰς συνεκρούσθη καὶ εἰς τὰς λοιπὰς φυλάς τοῦ λαοῦ τούτου. Οὕτως οἱ Γάλλοι μέχρι τῆς σήμερον τοὺς ἀνατολικούς των γείτονας καλοῦσιν *allemanes*. Οἱ πρόγονοι τῶν Γάλλων ἂν πιστεύσῃ τις τῷ Τακίτῳ, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον τὸ ὄνομα τῶν «Γερμανῶν», μετέδωκαν εἰς πάσας τὰς πέραν τοῦ Ῥήνου φυλάς. Ἰταλία κατ' ἀρχὰς ἐκαλεῖτο δυτικὴ τις ἀκτὴ τῆς ὅλης χερσονήσου παρὰ τὴν Σικελίαν, βραδύτερον δὲ οὕτως ἐκλήθη ἡ ὅλη χερσόνησος. Οἱ Ἑλλήνες παρὰ πᾶσι τοῖς ἀνατολικοῖς λαοῖς μέχρι τῶν Ἰνδιῶν καὶ Αἰγύπτου ἐσημαίνοντο διὰ τοῦ ὀνόματος τῶν Ἰώνων.

conférences. Ἐν Εὐρώπῃ τὴν σημερινὴν τῶν διαλέξεων, ἣν Βασίλειος ὁ μέγας κατέδειξε, καταννοῦντες, πολλὰς ἔχρουσι τοιαύτας καθ' ἐκάστην περὶ διαφορῶν θεμάτων, ἀγορεύεται δὲ (*conferenciarii*) ἀπὸ τε τῆς ἑσθας τῆς μεγάλης Σορβόνης ἐν Γαλίᾳ, ἀπὸ τῆς σκηπῆς τῶν διαφορῶν αὐτῆς θεάτρων καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος ἄλλων αἰθουσῶν, ἀνακλύουσιν διάφορα θέματα φιλολογικά. Ὁ ἀκαδημαϊκὸς καὶ νῦν διευθυντὴς τῆς *Revue de des Mondes u. Brunetiere*, ὁ πρῦτανος τῶν κριτικῶν τοῦ θεάτρου κ. Sarcy καὶ ἄλλοι καθ' ἑκάστην πρὸ πυκνοῦ ἀκρατηρίου ἐμβριθεῖς ποιοῦντες διαλέξεις ἐπὶ τε τῆς δραματικῆς καὶ τῆς καθόλου γαλλικῆς φιλολογίας. Τούτου ἕνεκα καὶ ἀγορεύεται ὡς οἱ προμνησθέντες διαπρεπεῖς ὑπάρχουσι, τούτου ἕνεκα καὶ ἡ ἀνεπτυγμένη τάξις πᾶσα γινώσκει τὴν φιλολογίαν τοῦ ἔθνους εἰς δ' ἀνίκα.

Παρ' ἡμῖν νῦν αἱ διαλέξεις ὑπὸ τινος ὡς ἄσκοπός τι θεωροῦνται, οἱ δὲ ἀγορεύονται ὡς σχολαστικοί. Περίεργον! Ἐν ᾧ καυχῶνται οὗτοι ἐπὶ εὐρωπαϊκῇ μαθήσει, ἀγνοοῦσιν ὅτι ἐν Εὐρώπῃ γίγνεται. Μὴ τοῦτο ἀπόδειξις ὅτι τὰ πάντα παρ' αὐτοῖς ψευδὴς ἐπίδειξις;

Ποία εὐχάριστος κίνησις, οἷος πνευματικὸς βίος καὶ παρ' ἡμῖν ὅτε διαπρεπεῖς ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς ἐπιστήμαις ἄνδρες ἀπὸ διαφορῶν βημάτων ἐν τῇδε τῇ πόλει περὶ διαφορῶν ἀντι-

ἄλλ' ἔχει σχεδὸν τινὰ πρὸς τὸ ἡμέτερον ζήτημα ἐκ τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεως τις; Προφανῶς ὄχι. Οὐδέποτε οὐδεμία ἐκ τῶν ἑλληνικῶν φυλῶν, οὔτε οἱ Ἰῶνες, οὔτε οἱ Δωριεῖς, οὔτε βεβαίως Δωδωναῖοι τινες ἢ Θεσσαλοὶ Ἑλλήνες ἔσχον ποτε σημαντικὴν ἐπιδρασὶν πολιτικὴν ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν φυλῶν. Ἀφ' ἐτέρου τὸ ὄνομα τῶν οἱ Ἑλλήνες δὲν ἐκληρονομῶσαν ἐκ γειτονικοῦ τινος λαοῦ, αὐτὸ ἐγεννήθη μετὰ αὐτῶν τούτων τῶν Ἑλλήνων. Οὕτω συγκεφαλαιούμενες τὰς ἡμετέρας σκέψεις συμπεραίνομεν ὅτι πᾶσαι αἱ ἀπόπειραι περὶ τῆς διασαφύσεως τῆς προελεύσεως τοῦ ἔθνικοῦ ὀνόματος τῶν Ἑλλήνων, στεροῦνται τῆς ἀναγκαίας ἱστορικῆς βασιμότητος.

Εἰσερχόμενοι εἰς τὴν ἐκθεσὶν τῶν ἡμετέρων γνωμῶν, θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ εἰπῶμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν κοινῶν ἱστορικῶν ὄρων ὑφ' οὓς παρὰ τοῖς ἄλλοις λαοῖς ἐμφορῶθη τὸ ἔθνικόν ὄνομα. Ὡς οἱ ἀρχαῖοι Ἑλλήνες οὕτω καὶ πάντες οἱ λοιποὶ τῆς Εὐρώπης λαοὶ μέχρις ὀρισμένου χρόνου ἐστεροῦντο ἰδίου ἔθνικοῦ ὀνόματος. Ἀναφαίνεται μόνον τοῦτο ὡς συμπεράσμα σπουδαιότατου τινὸς γεγονότος, ἥτοι τῆς συγκρούσεως πρὸς ἕτερον λαόν, ἥδη συγκεκροτημένον, καὶ κατ' αὐτοσυνείδησιν αἰσθανόμενον τὴν ἔθνικὴν του ἐνότητα ἢ ὀνομασία, ἂν ἦναι ξένη, προέρχεται ἐκ τοιοῦτου ξένου λαοῦ. Ἐνεκα τούτου βλέπομεν ὅτι ἐστὶ τῆς ὀνομασίας χρησιμεύει ἡ ἄκρα χώρα πηλός. Τὸ ὄνομα τῶν «Τευτόνων» ἔφερε κατ' ἀρχὰς πλῆθος συγκροτηθὲν ἐκ διαφόρων γερμανικῶν λαῶν ἐπὶ σκοπῷ κατακτίσεως, ὥρμησαν εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν Κράτος. Τὸ ὄνομα τῆς Ἰταλίας διεδόθη ἐκ τινος ἄκρας ἀντιθέτου τῆς ἑλληνικῆς Σικελίας. Γερμανοὶ ἐκαλοῦντο μεθοριακά τινὰ φύλα διὰ τοῦ Ῥήνου εἰσβαλόντα πρὸς τὴν κελτικὴν γῆν.

Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τοσούτων ἀναλογικῶν παραδειγμάτων, ἀνάγκη νὰ προϋποτεθῇ ὅτι καὶ τὸ ἐλ-

κειμένον ὁμιλοῦν; Πνευματικὸς βίος ὑπῆρχε τότε καὶ οἱ λόγοι καὶ ἐπιστήμονες παρίσταντο πρὸ τῶν ὁμμάτων πάντων ὁποῖοι δέον νὰ ᾤσι, κατεδεικνύετο ἡ ἀξία αὐτῶν. Νῦν κινδυνεύομεν νὰ ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν πρὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, πρὸ τοῦ 1860, κατάστασιν, ἂν μὴ ὑπῆρχε καὶ οὗτος τερῶν τὰς παραδόσεις τῆς λαμπρῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Οἱ λόγοι σήμεραι παραγκωνίζονται, ὁμιλοῦσι δὲ μετὰ στόμφου περὶ φιλολογικῶν θεμάτων καὶ περὶ παιδεύσεως ἐκείνῃ πολλὰκις, ὅστινες οὐδὲν ἢ πάνυ ὀλίγα, καὶ ταῦτα συγκεχυμένα, περὶ αὐτῶν γινώσκουσιν. Ἐως πότε ἡ τοιαύτη κατάστασις;

* *

Κατ' αὐτὰς ἐν Βουδαπέστη ἐωρτάσθη τὸ φιλολογικὸν ἱοβελῶν τοῦ ἐξόχου μυθιστοριογράφου, τοῦ Ἀλεξάνδρου Λουμᾶ τῶν Μαγυάρων, ὡς ἀποκαλεῖται παρ' αὐτῶν, Maurice Jokai, περὶ τοὺς 300 γράψαντος τόμους. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος εἶνε τῶν πολυσυγλωτάτων ἀνδρῶν, διότι διευθύνει ἐφημερίδα καὶ μηνιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα, παρακλήεται ἐν τῷ κοινοβουλίῳ ὡς μέλος αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων ὡς ἐταῖρος αὐτῆς. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι αἱ πολλὰ αὐτοῦ ἀσχολίαι δὲν ἐπιτρέπουσιν αὐτῷ τὴν λεπτομερῆ ἐξέτασιν αὐτῶν. Τούτου ἕνεκα ἡμέραν τινα, ἀρ' οὗ ἐψήφισεν ἐν τῷ κοινοβουλίῳ

ἡλικιὸν ὄνομα προσέλαβε τὴν κοινὴν του σημασίαν, ἐν τοιαύτῃ τινὶ ἄκρᾳ τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, ἐνθα συνέβη σύγκρουσις τις μεθ' ἑτέρου κράτους. Τοιαύτη ἄκρα τυγχάνει ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ ἀρχαιότερα καὶ σπουδαιότερα τῶν τμημάτων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐκεῖ κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα ἐμορφώθη ἰσχυρὸν λυδικὸν κράτος. Μεταξὺ τῶν βαρβάρων Λυδῶν ἡ συγχώνευσις διαφόρων φυλῶν κοινῆς πατρίδος ἠδύνατο νὰ ἀναπτύξῃ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι τὴν ἰδέαν τῆς κοινῆς ἐθνικότητος καὶ τὴν αὐτοσυνείδησιν τῆς ἐνώσεως τῶν ἐν ξένῃ χώρᾳ. Τέλος, εἶδομεν ὅτι πραγματικῶς ὁ ὅρος «πανελλήνες», ἡ ἀρχαιότερα ἐκφρασίς τῆς ἑλληνικῆς ὁλομελείας, προέρχεται ἐκ τῆς μικρασιατικῆς ποιήσεως, τὰ δὲ μετὰ τὸν ὅρον τοῦτον ἀναφανέντα Ἑλλὰς καὶ Ἑλλήνες, πληρέστερα μεμορφωμένα, κατὰ πρῶτον ἀπαντῶνσι καὶ αὖθις ἐν τῷ ἰωνικῷ πεζῷ λόγῳ. Διὰ τῆς ἐπικρατίσεως καὶ τῆς σπουδαιότητος ἐπιδράσεως τῆς φιλολογίας τῶν μικρασιατῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν Ἑλλήνων κάλλιον παντός ἑτέρου θὰ ἐξήγῃ τις τὴν ταχέαν ἐξάπλωσιν τοῦ νέου ὀνόματος ἐφ' ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου.

Ἐν τούτοις ἡ προϋπόθεσις αὕτη περὶ τῆς προελεύσεως τοῦ ὀνόματος τῶν Ἑλλήνων, ὡς πανεθνοῦς αὐτῶν ὀνόματος, ἐκ τῆς ἀσιατικῆς Ἑλλάδος, προβάλλει εὐλογον ἐρώτημα: τὸ ὄνομα τοῦτο ἐχρησίμευσεν ὡς τοπικὴ ὀνομασία τοῦ ἑλληνικοῦ τμήματος τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ διατί ὁ Ὀμηρος οὐδὲ κἀν μνείαν ποιεῖται αὐτοῦ, καίτοι ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ἐγραφε τὰ ποιήματά του; Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ὑπάρχει ἀπλῆ ἀπάντησις. Ἡ Ἰλιάς δὲν ἠδύνατο νὰ ὀνομάσῃ Ἑλλήνας, τοὺς εἰς τὴν Μικρασίαν μετοικησάντας Ἑλλήνας διότι ἐν αὐτῇ οὐδαμῶς γίνεται περὶ αὐτῶν λόγος. Τὴν διγῆν τοῦ ποιητοῦ περὶ τῶν ἀποίκων Ἑλλήνων δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν ὡς ἑξῆς: Ὁ ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος, ἡ ἔκθεσις πρὸς τῆς μετοικεσίας

ταύτης, ἡ ἐσίγησε περὶ αὐτῆς, θεωρῶν αὐτὴν ὡς ἀσχετον πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἣν πραγματεύεται, καὶ μάλιστα μὴ ἀναφερομένην εἰς τοὺς χρόνους, οὓς ψάλλει. Ἀλλῶς τε δὲν εἶνε δύσκολον νὰ πεισθῇ τις ὅτι ὁ Ὀμηρος λαλεῖ πάντοτε περὶ προσώπων ἀρχαίων, ἀρχαιότερων αὐτοῦ χρόνων. Οὐδεὶς ἄλλως ἀμφιδάλει ἐκ τῶν συγχρόνων ἐπιστημόνων ὅτι ὁ ποιητὴς ἔζησεν ἐν τῇ Μικρασίᾳ. Ἐνὶ λόγῳ ἡ διγῆ τοῦ Ὀμήρου περὶ τῶν Μικρασιατῶν Ἑλλήνων δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπόδειξις περὶ τῆς μὴ υπάρξεως Ἑλλήνων ἐν τῇ Μικρασίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Ἐὰν τούναντίον προϋποταθῇ ὅτι καὶ πρὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ μετ' αὐτὸν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὑπὸ τοὺς Ἑλλήνας ὑπενοοῦντο κατ' ἐξοχὴν οἱ καταλιπόντες τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς Μικρασίαν μετοικησάντες Ἑλλήνες, καθόλου, τ. ἔ. Αἰολεῖς, Δωριεῖς καὶ Ἴωνες, δύναται νὰ ἐπιχυθῇ ἡκανὸν ῥῶς ἐπὶ τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς ζητήματος· ἐντεῦθεν δὲ καθίσταται εὐνόητον, διατί οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρωπαικῆς Ἑλλάδος ἐκστρατεύσαντες εἰς Τροίαν ἐκλήθησαν οὐχὶ Ἑλλήνες, ἀλλὰ δι' ἑτέρων ὀνομάτων.

Ἐὰν «Ἑλλήνες» ἐκαλοῦντο κατ' ἀρχὰς πάντες οἱ ἄποικοι τῆς Μικρασίας Ἑλλήνες ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς μέναντας ἐν τῇ πατρίδι, τότε τὸ γενικὸν τοῦτο ὄνομα τῶν ἀποίκων Ἑλλήνων ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς γενικὸν διακριτικὸν ὄνομα, ἀπὸ τῶν περικυκλοῦντων αὐτοὺς βαρβάρων λαῶν. Παρ' αὐτοῖς ἀνεπτύχθη ἐθνικὴ αὐτοσυνείδησις καὶ σὺν τῷ χρόνῳ τοῖς ὁμοφύλοις ἐν τῇ πατρίδι μετέδωκαν τὸ κοινὸν ὄνομα, πρὸς ὃ πιθανῶς πολὺ συνέτεινεν ἡ μέχρι τοῦ Γ' αἰῶνος ἐπικράτησις τῆς μικρασιατικῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

(Ἀκολουθεῖ).

στραφεῖς πρὸς τὸν παρακαθήμενον αὐτῷ ἠρώτησεν αὐτόν: Περὶ τίνος προῦκειτο. Ἀλλοτε ποτε προσκληθεὶς εἰς μονομαχίαν διὰ τι ἄρβρον δημοσιεῦθεν ἐν τῇ ἐφημερίδι αὐτοῦ καὶ μονομαχήσας, ἠρώτησε μετὰ τὸ πέρας τῆς μάχης τοὺς μάρτυρας αὐτοῦ: «Τώρα εἶπατε μοι παρακαλῶ τί ὑπῆρχεν ἐν τῇ διατριβῇ περὶ ἧς προῦκειτο, διότι οὐδέποτε ἀνέγνων αὐτήν».

Φαντασθῆτε νὰ ἐφρονέυετο μὴ γινώσκων τὸ διατί!

* *

Ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδρίᾳ τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς ὁ ἐκ τῶν ἐταίρων αὐτῆς κ. Willet ἐμίλησε περὶ τῶν μουσικῶν τῆς ἐνταῦθα Μονῆς τῆς Χώρας (Καρχιέ-τακμισί). Ταῦτα δὲ ἐθεώρησεν ἐν πολλοῖς ἀνώτερα τῶν τῆς μονῆς τοῦ Δαφνίου καὶ τοῦ ὁσίου Λουκᾶ (11ον αἰῶνα).

* *

Γνωρίζετε τί συμβὰς ἐπικρατεῖ ἐν τε τῇ Βορείῳ καὶ τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ παρὰ ταῖς γυναῖξιν;

Ἐν Ριοτανέιρῳ, Buenos-Aires καὶ ἐν αὐτῷ τῷ Μεξικῷ αἱ ὥραται κομψευόμεναι φέρουσι μικροὺς ζῶντας κανθάρους, κρατούμενους ἀπὸ τοῦ ποδὸς διὰ μικρὰς χροστῆς ἀλύσεως, καταλλήλως περιειλισσομένης. Ἐν δὲ τῷ ἀγίῳ Φραγκίσκῳ γίνεται

χρῆσις μικρῶν Χαμιλεόντων, πάντοτε ζώντων. Φέρονται ἐπὶ τοῦ ἐπιστηθίου διὰ τίνος περιλαϊμοῦ καὶ χρυσῆς ἀλύσεως ἐπίσης.

Διὰ τῆς χρήσεως τῶν ζῶντων τούτων ἀγνοεῖται βεβαίως τί θέλουσιν νὰ σημάνωσιν αἱ χαρίεσσαι ἀμερικανίδες, αἵτινες τῇ πρωτοτυπῇ τοῦ ἑτέρου φύλου προσθέσασιν καὶ τὴν τοῦ ἑαυτῶν.

* *

Ὁ πάπας Λέων ΙΓ' παρασκευάζει ἐγκύκλιον περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη θὰ θέσῃ τέρμα εἰς πολλὰς καταχρήσεις ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ μουσικῇ ἰδίᾳ ἐν Ἰταλίᾳ. Ὁ πάπας καταδικάζει τὴν εἰσαγωγὴν τῆς κοσμικῆς μουσικῆς καὶ μάλιστα τῆς τοῦ θεάτρου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

* *

Ὁ Wilhem Fischer διὰ σιρῆς μελετῶν ἐπέσιθη, λέγει, ὅτι κάλλιον κοιμᾶται τις ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν, ἢ μὴ κατωτέραν, τῆς τῶν ποδῶν. Ἡ ἰδέα αὕτη ὁμολογουμένως εἶνε πρωτότυπος, δὲν ἐπιχειροῦμεν ὁμῶς νὰ τὴν δοκιμάσωμεν, μάλιστα ὡς προβάλλει αὐτὸς τὴν δοκιμὴν.

Ο. Α.